

KONYA TİCARET ODASI

**TÜRKİYE VE KONYA'DA
HAYVANCILIK SEKTÖRÜ, SEKTÖRÜN
SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

Etüd Araştırma Servisi
Hakan KARAGÖZ

KONYA 2009

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	ii
GİRİŞ.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	iv

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

1.1. Türkiye’de Hayvancılık Sektörü.....	1
1.2. Türkiye’de Sektörün Temel Sorunları.....	6
1.2.1. Hayvan Kaynağı.....	6
1.2.2. Yem Kaynağı.....	7
1.2.3. Hayvan Sağlığı Ve Salgın Hastalıklar.....	9
1.2.4. Örgütlenme Ve Üretim Planlaması.....	10
1.2.5. Eğitim Ve Teknik Eleman Desteği.....	12
1.2.6. İşletme Büyüklüğü Ve Altyapı.....	12
1.2.7. Pazarlama Ve Finans.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

KONYA’DA HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

2.1. Konya’da Hayvancılık Sektörü.....	14
2.2. Konya Hayvancılığının Sorunları Ve Çözüm Önerileri.....	16
2.2.1. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği.....	16
2.2.2. Süt inekçiliği ve kırmızı et besiciliği.....	17
2.2.3. Yumurta Üretimi.....	19

KAYNAKÇA.....	21
---------------	----

GİRİŞ

Hayvancılık bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de artan nüfusun yeterli ve dengeli beslenmesinde ve birçok alanda endüstri hammaddesi olarak kullanılması açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte hayvancılık sektörü diğer sektörlerden farklı olarak içinde birçok sektörü barındırması sebebiyle ülke ekonomisine olduğu kadar ülkenin sosyal sorunlarına da çözüm getirmektedir.

Hayvancılık, kırsal alanlarda yaşanan işsizliği azaltmak ve önlemek, köyden kente göçün önüne geçerek kentlerde yaşanan çarpık kentleşme ve nüfus baskını azaltmak gibi sosyal fonksiyonlar üstlenmiştir. Ekonomik fonksiyonlarına bakıldığında ise bu fonksiyonlar, ülkenin dengeli kalkınmasına katkıda bulunmak, ulusal geliri artırmak ve daha öncede bahsedildiği gibi birçok sektöre (et, süt, deri, kozmetik, ilaç) hammadde sağlamak şeklinde sıralanabilmektedir. Sonuç olarak hayvancılık kırsal kalkınmayı, kırsal kalkınma da ülkenin gelişim düzeyini artıracaktır.

Beslenmemizin temel unsurlarından olan ve en yüksek protein kaynağına sahip olan kırmızı et, toplumumuz yemek kültürünün de vazgeçilmezidir. Beslenme alışkanlığının ülkelere ve kültürel farklılıklara göre değişkenlik göstermesine karşın, ülkeler besin ihtiyaçlarını mümkün olduğunca dışarıya bağımlı olmaksızın karşılamak isteği konusunda uyum göstermektedirler.

Gelişmiş ülkeler tarım ve hayvancılık sektörlerinde ülkelerinde istikrarı sağlamakta ve ihracatçı konumda yerlerini almaktadırlar. Bunu, bitkisel ve hayvansal üretimi daha akılcı ve ekonomik politikalarla destekleyerek başarmaktadırlar.

Türkiye coğrafi özellikleri bakımından her türlü hayvansal ürün üretimi için uygun ortam ve oldukça önemli bir potansiyele sahiptir. 1980 yılına kadar Türkiye bu potansiyeli çok iyi değerlendirmiş ve hayvan varlığımız sürekli artış göstermiştir. Ancak 1980’den sonra yanlış tarım politikaları, ırkların ıslah edilmemesi ve yeterli miktarda ucuz ve kaliteli yem bitkisi tarımının yapılmaması sonucu ülkemiz hayvancılığı mevcut durumu koruyamadığı gibi hayvan popülasyonunda da ciddi azalmalar yaşamıştır. Bunun yanında yeterli ve ciddi kontrol edilmeyen sınırlarımız ve gümrüklerimiz, ülkemizde değeri yüksek olan kırmızı etin kontrolsüzce ve kaçak yollardan iç pazara girmesine yol açmaktadır. Böylece bir zamanlar ihracatçı konumunda olan Türkiye bütün bu gelişmelerden sonra ne yazık ki ithalatçı bir ülke konumuna gelmiştir.

Konya’da önemli bir tarım ve hayvancılık merkezi konumundadır. Türkiye’de üretilen sütün %10’u, kırmızı etin ise yaklaşık %5’i Konya’da bulunmaktadır. ayrıca, Konya yumurta üretiminde önde gelen iller arasındadır. Türkiye’de üretilen toplam yumurtaların %15-20’si Konya’da üretilmektedir. Türkiye’de ilk yumurtacılar birliği Konya’da kurulmuşken, ilk yumurta ihracatı da Konya’da yapılmıştır.

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye’de Büyükbaş ve Küçükbaş hayvan sayısı.....	1
Tablo 2. Sığır Varlığının Irklara Göre Dağılımı.....	1
Tablo 3. Koyun Varlığının Irklara Göre Dağılımı.....	2
Tablo 4. Keçi Varlığının Irklara Göre Dağılımı.....	2
Tablo 5. Kümes Hayvanları Sayısı.....	2
Tablo 6. Türkiye’de Toplam Et Üretimi (ton).....	4
Tablo 7. Türkiye’de Süt Üretimi (ton).....	4
Tablo 8. Türkiye üretilen Beyaz Et miktarı (ton).....	4
Tablo 9. Hayvancılık Teşvik Türü.....	4
Tablo 10. Hayvancılık Aşı Destekleri.....	5
Tablo 11. Türkiye’de hekim çalıştırma desteği.....	5
Tablo 12. Konya İli Et Üretim Oranları (kg).....	14
Tablo 13. Konya İlinde Mezbahalara Sevk Edilen (Kesilen) Hayvan Sayısı.....	14
Tablo 14. Konya ili Hayvan Sayısı ve üretilen toplam Süt miktarı.....	14
Tablo 15. İller Bazında Hayvansal Ürünler İhracatı (Ocak-Kasım dönemi).....	15

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

1.1. Türkiye'de Hayvancılık Sektörü

Hayvancılık sektörünün temel işlevi, gıda maddesi üretimidir. Ülkelerin sanayi ve hizmet sektörlerinden sağlayabildikleri üretim değeri arttıkça, tarımsal üretimin payı azalmaktadır. Fakat aynı süreçte, tarımsal üretim değeri içerisinde genellikle hayvansal üretimin payı artmaktadır.

Türkiye'nin gerçeği büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısının azalmış olduğu ve azalmanın devam ettiği'dir. Azalma özellikle, keçi ve manda için oldukça fazladır. Öyle ki ilk ve tek hayvan sayımının yapıldığı 1984 yılı hayvan varlıkları esas alındığında 1984 yılı için 100 kabul edilen değer; 2004 yılında açılan ipekböceği kutusunda 6,3'e, Ankara keçisinde 11,8'e, manda'da 19,0'a, kıl keçisinde 57,3'e, koyunda 62,2'ye, sığırdada ise 81,4'e inmiştir.

Türkiye süt üretimi; süt üretimine katkı yaptığı varsayılan türlerin sayısı, sağılanların oranı ve hayvan başına süt verimi esas alınarak hesaplanmaktadır. Bu üç unsurdan son ikisinin alacağı değerler doğrudan tespitlere değil, uzmanların ya da kurumların görüşüne dayandırılmaktadır.

Kırmızı et üretiminin tahmininde süt üretiminden biraz daha farklı bir yol izlenmektedir. Kesilen hayvan sayısı ile ortalama karkas ağırlığına ait değerler çalışmalarına izin verilen, yani ruhsatlı mezbahalardan sağlanmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak da istatistiklerde yer alan et üretimi çoğunlukla ruhsatlı mezbahaların kesimlerini içermektedir.

Türkiye'de işletme sayısı ve büyüklükleri "Genel Tarım Sayımı" ile tespit edilmektedir. Son Genel Tarım Sayımı 2001 yılında gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de uygulanan yedinci genel tarım sayımı olan bu çalışmaya göre tüm köyler ile nüfusu 25 binden az olan yerleşim yerlerinde yaşayan 6.189.351 hanehalkının %66,36'sı, yani 4.106.983 hane tarımsal faaliyette bulunmaktadır. Toplam hanehalkı içerisinde tarımla uğraşanların payı bölgelere göre değişmektedir. Örneğin Kuzeydoğu Anadolu'da hanelerin %80,82'si tarımla uğraşırken, Marmara Bölgesi için bu değer %43,47 olarak bildirilmiştir.

Tarımsal işletme sayısı tüm köyler ve nüfusu 5000 kişinin altında olan yerleşim yerleri esas alındığında 3.076.650 olarak belirtilmektedir. Bu sayı esas alınarak yapılan bir değerlendirmede işletme başına arazi büyüklüğü yaklaşık 60 da olarak hesaplanmaktadır. Ortalama işletme büyüklüğü bakımından iller arasında önemli farklılıklar vardır. Rize ilinde ortalama büyüklük en düşük (11,5 da), Şanlıurfa'da ise en yüksektir (190 da).

Toplam 3.076.650 işletmenin %1,8'inin arazisinin olmadığı ifade edilmektedir. Toplam arazinin yaklaşık %83'ü 20 – 500 da arası araziye sahip işletmelerde toplanmıştır. Bu grupta yer alan işletmelerin sayısı yaklaşık 2 milyondur ve bunların yine yaklaşık 500 bin adedinin arazi varlığı 100-500 da arasında değişmektedir.

TÜİK 2008 yılı verilerine göre toplam büyükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %1,58 azalış göstererek 10.946.239 baş olarak gerçekleşmiştir. Büyükbaş hayvanlar arasında yer alan sığır sayısı, 2008 yılında bir önceki yıla göre %1,60 azalarak 10.859.942 baş olurken, manda sayısı %1,88 artarak 86.297 baş olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Türkiye’de Büyükbaş ve Küçükbaş hayvan sayısı- 2008

Hayvan Türü	Miktar	Hayvan Türü	Miktar
Yerli Sığır	3.275.725	Yerli Koyun	24.504.211
Kültür Sığır	3.295.678	Merinos Koyun	971.082
Melez Sığır	4.465.350	Tiftik Keçisi	191.066
Manda	84.705	Kıl Keçisi	6.095.292
Büyükbaş hayvan sayısı	11.121.458	Küçükbaş Hayvan Sayısı	31.761.651

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Türkiye’de 2008 yılı itibariyle toplam sığır sayısı önceki yıla göre %1,6 oranında azalarak 10 milyon 859 bine düşmüştür. Toplam sığır içinde kültür sığırlarının sayısı, 3 milyon 554 bin, Kültür melezi sığırların sayısı 4 milyon 454 bin, yerli sığır sayısı ise 2 milyon 850 bine adettir.

Tablo 2. Sığır Varlığının Irklara Göre Dağılımı

Yıllar	Kültür	Kültür Melezi	Yerli	Toplam
2003	1.940.506	4.284.890	3.562.706	9.788.102
2004	2.109.393	4.395.090	3.564.863	10.069.346
2005	2.354.957	4.537.998	3.633.485	10.526.440
2006	2.771.818	4.694.197	3.405.349	10.871.364
2007	3.295.678	4.465.350	3.275.725	11.036.753
2008	3.554.585	4.454.647	2.850.710	10.859.942

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Koyun sayısı 2008 yılı sonu itibariyle bir önceki yıla göre %5,84 azalarak 23 974 591 baş, keçi sayısı ise %11,02 azalarak 5 593 561 baş olmuştur. Toplam koyun varlığının, %95,7’sini Yerli koyun cinsi oluştururken, Merinos koyununun toplam içindeki varlığı %4,3’tür.

Tablo 3. Koyun Varlığının Irklara Göre Dağılımı

Yıllar	Merinos	Yerli	Toplam
2003	742.370	24.689.169	25.431.539
2004	762.696	24.438.459	25.201.155
2005	752.353	24.551.972	25.304.325
2006	815.431	24.801.481	25.616.912
2007	971.082	24.491.211	25.462.293
2008	1.018.650	22.955.941	23.974.591

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Toplam keçi varlığına bakacak olursak, 2000 yılında 7 milyon 201 bin, 2005 yılında 6 milyon 517 bin ve 2008 yılına gelindiğinde ise 5 milyon 593 bine düşmüş olduğunu görmekteyiz. 2008 yılında toplam keçi sayısı diğer yıllara göre en düşük seviyelere inmiş ve 5 milyon 593 bin olarak açıklanmıştır.

Tablo 4. Keçi Varlığının Irklara Göre Dağılımı

Yıllar	Kıl Keçisi	Tiftik Keçisi	Toplam
2003	6.516.088	255.587	6.771.675
2004	6.379.900	230.037	6.609.937
2005	6.284.498	232.966	6.517.464
2006	6.433.744	209.550	6.643.294
2007	6.095.292	191.066	6.286.358
2008	5.435.393	158.168	5.593.561

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Kümes hayvanları; tavuk ve ördek sayısı 2008 yılı sonu itibariyle bir önceki yıla göre sırasıyla %9,31, %2,49 oranında azalırken, hindi sayısı %20,75 ve kaz sayısı da %3,91 oranında artış göstermiştir.

Tablo 5. Kümes Hayvanları Sayısı

Yıl	Yumurta Tavuğu (Adet)	Et Tavuğu (Adet)	Hindi (Adet)	Kaz (Adet)	Ördek (Adet)
2005	60 275 674	257 221 440	3 697 103	1 066 581	656 409
2006	58 698 485	286 121 360	3 226 941	830 081	525 250
2007	64 286 383	205 082 159	2 675 407	1 022 711	481 829
2008	63 364 818	180 915 558	3 230 318	1 062 887	470 158

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

2008 yılında kırmızı et üretimi, 2007 yılına göre toplamda %16,18 oranında azalarak 482 458 ton olmuştur. Bu yıl içerisinde sığır etinde %14,20, koyun etinde %17,69, keçi etinde %43,02 ve manda etinde %32,90 azalış olurken, deve etinde %27,27'lik bir artış meydana gelmiştir.

Tablo 6. Türkiye'de Toplam Et Üretimi (ton)

	Koyun	Keçi	Sığır	Manda	Deve	Domuz
2005	73 743	12 390	321 681	1 577	18	14
2006	81 899	14 133	340 705	1 774	19	0
2007	117 524	24 136	431 963	1 988	11	0
2008	96 738	13 753	370 619	1 334	14	0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Süt üretimi, 2008 yılında bir önceki yıla göre %0,70 azalmış ve 12.243.040 ton olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın %91,93'ünü inek sütü, %6,10'unu koyun sütü, %1,71'ini keçi sütü ve %0,26'sını manda sütü oluşturmuştur.

Tablo 7. Türkiye’de Süt Üretimi (ton)

	Koyun	Keçi	Sığır	Manda
2005	789 878	253 759	10 026 202	38 058
2006	794 681	253 759	10 867 302	36 358
2007	782 587	237 487	11 279 340	30 375
2008	746 872	209 570	11 255 176	31 422

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Beyaz et üretimi, bir önceki yıla göre %2,11 artarak 1.123.132 ton olmuştur. Bu miktarın %96,84'ü tavuk eti, %3,16'sı ise hindi etidir. Tavuk yumurtası üretimi 2008 yılında 2007 yılına göre %3,66'lık bir artış göstermiş ve yaklaşık 13,2 milyar adete ulaşmıştır.

Tablo 8. Türkiye Üretilen Beyaz Et miktarı (ton)

	Et Tavuğu	Yumurta Tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek
2005	925 900	10 797	42 709	5	2
2006	910 226	7 432	17 062	9	3
2007	1 059 483	8 970	31 467	0	0
2008	1 069 696	17 985	35 451	0	0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Hayvancılık Sektörüne Yönelik Verilen Teşvikler

Hayvancılık sektörüne yönelik olarak, 2005 yılından bu yana ürüne dayalı destek sistemi uygulanmaktadır. Bakanlığın 2008 yılında yapmış olduğu yönetmeli değişikliği sonrasında sistem değiştirilmiş ve hayvan başına destek yöntemine geçilmiştir.

Bakanlar Kurulu Kararına göre, kültür ırkı ve kültür ırkı melezi sığır yetiştiren üreticilere, “Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği” kapsamında kayıtlı, tanımlanmış olmak ve üst birliğini oluşturmuş bir hayvancılık örgütüne üye olmak şartı ile anaç sığır başına ve anaç manda başına aşağıda tabloda belirtilen miktarlarda doğrudan ödeme yapılacaktır.

Tablo 9. Hayvancılık Teşvik Türü

Anaç Sığır	250 TL/ baş
Soy kütüğüne kayıtlı anaç sığır	50 TL / baş
Hastalıklardan ai işletmeklerdeki anaç sığır	50 TL / baş
Manda	250 TL / baş

Ayrıca, en az 5 başa sahip olmak üzere, 200 başa kadar tam olarak, 200 baş ile 500 baş arası için bu rakamların % 50'si, 500 baş üzerine ise bu rakamların %25'ine karşılık gelen tutarın ödenmesi suretiyle uygulanacak.

Görüldüğü gibi bu yeni düzenlemeyle küçük işletmelere destek olmak amacıyla asgari ve azami hayvan sayıları sınırlaması getiriliyor.

Yeni düzenleme, süt üreticilerine de teşvik getiriyor. Üretmiş olduğu sütü, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan süt teşvik kod numarası almış, gıda sicili ve çalışma izni olan süt işleme tesislerine satan üreticilere beher litre süt için 4 YKr doğrudan destekleme ödemesi yapılacak. İlgili mevzuat çerçevesinde hayvan hastalıkları tazminat desteği ve hayvan hastalıkları ile mücadele çerçevesinde, Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca belirlenen programlı aşılamalardan, uygulayıcılara tabloda gösterilen miktarlarda destekleme ödemesi yapılacağı belirtiliyor.

Tablo 10. Hayvancılık Aşı Destekleri

Şap Aşısı Büyükbaş		0,75 TL / Baş
Şap Aşısı Küçükbaş		0,50 TL / Baş
Sığır Brucellosisi	(S-19 Genç)	1,50 TL / Baş
Koyun Keçi Brucellosisi	(REv-1 Genç)	0,50 TL / Baş

Hayvansal orijinli gıda kontrolünde etkinliğin sağlanması, hayvan hastalıklarıyla mücadele, mezbaha ve denetim hizmetlerinin iyileştirilmesi amacı ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığının belirlediği işletmelerde veteriner hekim çalıştırılması için kesilen hayvan başına ödeme yapılacak.

Tablo 11. Türkiye'de hekim çalıştırma desteği

Hayvan Türü	Verilen Destek
Büyükbaş	1,32 YTL/baş
Küçükbaş	0,32 YTL/baş
Devekuşu	1,05 YTL/baş
Tavşan	0,16 Y TL/baş
Tavuk	2,10 YTL/1000 baş
Hindi	13,20 YTL/1000 baş
Çıkma tavuk	2,10 YTL/500 baş
Ördek	2,10 YTL/500 baş

Ancak kesim miktarı ne olursa olsun aylık destekleme miktarı 1.000 TL'den az, 3.000 TL'den fazla olamayacak. Tarım ve Köyişleri Bakanlığının ilgili kuruluşu olan Et ve Balık Kurumu kombinalarında kesim yaptıran ve Tarım Kredi Kooperatifi ile sözleşmeli besicilik yapan 28 ildeki (Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Artvin, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kars, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Muş, Siirt, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Tunceli, Van) yetiştiricilere 190 kilogram ve üzeri karkas ağırlığına ulaşmış erkek sığır karkas ağırlığının

beher kilogramı için 1 TL'yi ve toplam et destekleme primi tutarı yıllık 12.688.000 TL'yi aşmamak üzere Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca belirlenen miktarda doğrudan et destekleme primi ödemesi yapılacaktır.

1.2. Türkiye’de Sektörün Temel Sorunları

Türkiye’de Hayvancılık Sektörünün sorunlarını 7 başlık altında inceleyebilir. Bu başlıklar ise kısaca şu şekildedir; -Hayvan Sağlığı, -Yem Kaynağı, - Hayvan Sağlığı ve Salgın Hastalıklar, - Örgütlenme ve Üretim Planlaması, - Eğitim ve Teknik Eleman Desteği, - İşletme Büyüklüğü ve altyapı ve –Pazarlama-Finans olarak sıralayabiliriz.

1.2.1. Hayvan Kaynağı

Hayvansal üretimde verimi belirleyen 2 temel unsurdan birisi hayvanların genetik değeri, diğeri ise hayvanın içinde bulunduğu çevredir. Yüksek verime ulaşmak için hayvanların genetik olarak yüksek verim düzeyine sahip olması yanında, hayvanın sahip olduğu genetik potansiyelin verime dönüşmesine imkan sağlayacak özellikte çevreye de sahip olunması gerekir. Özetle, hayvancılıkta verimi artırmak için yüksek verimli hayvanların uygun çevre koşullarında barındırılması gerekir. Ülkemizde her iki unsur açısından da sorun yaşanmaktadır.

Mevcut Durum ve Sorunlar

1. Ülkemiz büyükbaş hayvan varlığı, genetik değer açısından yetersizdir. Ülkemiz sığır varlığının sadece %15’i yurt dışı orijinli yüksek verimli kültür ırkı (Siyah-Alaca, Esmer vb.), %43’ü yerli (Yerli Kara, Doğu Anadolu Kırmızısı, Güney Kırmızı vb.), geri kalan %42’i ise kültür ve yerli meleziştir.

2. 1928 yılında yasal düzenlemesi yapılarak başlatılan ıslah çalışmaları halen devam etmektedir. Batı ülkelerinde 40-50 yılda tamamlanan bu çalışmalar, ülkemizde 75 yılda %35 seviyesine dahi gelememiştir.

3. Halen uygulanan şekliyle yapay tohumlama çalışmalarından istenen düzeyde başarı sağlanamamaktadır. Çiftçi yapay tohumlamadan çekinir hale gelmiş, bu konuda tarım teşkilatına güveni kalmamıştır.

4. Hayvan ithalinden beklenen fayda sağlanamamıştır. Özellikle sığircılığımızın geliştirilmesi amacıyla geçmiş yıllarda damızlık materyal (gebe düve) yurt dışından getirilmiş (1987-1999 yılları arasında toplan 342.608 baş damızlık sığır); ancak gelen hayvanların damızlık değerlerinin düşük, bu hayvanları devlet kredisi ile satın alan çiftçilerimizin eğitimsizliği nedeniyle bu hayvanların uygun besleme ve bakım koşullarında tutulamaması, başarıyı önlemiştir.

5. Kaliteli damızlık hayvan ülkemiz koşullarında yeterli düzeyde üretilmemektedir. Bu amaca yönelik üretim yapan işletme sayısı çok azdır. Damızlık üretimi örgütlü şekilde yapılamamaktadır.

6. Damızlık hayvanların fiyatları zaman zaman kasaplık değerlerine yakın olmakta, damızlık ihalelerinde fiyatlar çok düşük tutulmakta, fiyat düşüklüğü nedeniyle damızlık

hayvanların et amaçlı kesilmeleri önlenememekte, yüksek damızlık değere sahip hayvanlar zorunlu sigorta kapsamı dışında tutulmaktadır.

7. Damızlık hayvan borsası kurulamamıştır, damızlı hayvan için taban fiyat yoktur.

8. Bakanlık tarafından damızlık satın alınmasında kullanılan günümüz ihale yöntemi (en düşük fiyat teklifi), kaliteli damızlık materyalin aleyhine çalışır hale gelmiştir.

9. Damızlık hayvana ait bazı bilgiler değiştirilebilmektedir. Bu bağlamda ergin olmayan damızlık düvelerin rant amaçlı gebe bırakılarak sanki kaliteli damızlık gibi değerlendirilmesi giderek yaygınlaşmaktadır.

Çözüme Yönelik Stratejiler ve Araçlar

1. Kaliteli damızlık üretimi için bu amaca yönelik yetiştirici birliklerini teşvik edici ve güçlendirici önlemler alınmalıdır.

2. Kaliteli damızlık üretimi için ihtiyaç duyulan bilimsel, teknolojik ve biyoteknolojik çalışmalar öncelikle desteklenmeli, ülke çapında yaygınlaştırmalı, bu amaçla Tarım ve Köyişleri Bakanlığının ilgili kuruluşları ile Üniversiteler ve Damızlık Yetiştirici Birlikleri arasında ortak çalışmalara önem verilmelidir.

3. Yıllardır uygulandığı halde bir türlü istenen düzeyde başarı sağlanamayan yapay tohumlama uygulamalarındaki başarı artırılmalıdır.

4. Ülkemizin çok acil ihtiyacı olan belli sayıdaki yüksek kaliteli damızlık gereksiniminin karşılanmasında dış kaynaklar kullanılabilir.

5. İnternet ortamında çalışabilen, Türkiye'nin her tarafından ulaşılabilen alıcı ve satıcının aracısız işlem yapabileceği Merkez Birlik kontrolünde "Damızlık Hayvan Borsası" oluşturulmalıdır.

6. Damızlık hayvan fiyatı belirlenirken hayvanların damızlık değerlerini de parasal olarak ortaya koyucu nitelikte fiyat güvencesine yönelik önlemler alınmalı, yüksek damızlık değere sahip hayvanlar için sigorta zorunluluğu getirilmelidir.

1.2.2. Yem Kaynağı

Hayvancılık işletmelerinin en büyük gideri yemdir. Kaliteli hayvanlardan arzu edilen verimin alınabilmesi için mutlaka rasyonel besleme uygulanması gerekmektedir. Kaliteli kaba yem (selüloz içeriği yüksek, geniş getiren hayvanların tüketmesi zorunlu olan her türlü yeşil ot, kuru ot, silaj, saman, pancar yaprağı, posa vb) ve karma yem (yem fabrikalarınca veya işletme koşullarında arpa, buğday, mısır, yağlı tohum küspeleri, kepek vb. yem kaynakları ile vitamin ve mineral premikslerinin belirli oranlarda karışımı ile hazırlanan) kaynaklarının kullanılması, hayvana ait çevrenin iyileştirilmesi açısından verimli hayvancılığın önkoşullarından biridir. Ancak ülkemiz hayvancılığı bu konuda da büyük sorunlar yaşamaktadır.

Mevcut Durum ve Sorunlar

1. Ülkemiz insanların 1/3'ü, ülkemiz hayvanlarının ise 2/3'ü açlık sınırında yaşamaktadır.

2. Kaliteli kaba yem (açık %60) ve karma yem (açık %65) yeterli düzeyde kullanılamamaktadır.

3. Hayvancılığı gelişmiş ülkelerde hayvan altlığı olarak kullanılırken ülkemizde maalesef temel kaba yem materyali olarak kullanılan samanın teknolojik ve biyoteknolojik olarak işlenerek yem değerinin yükseltilmesi çalışmaları dahi bir türlü uygulamaya aktarılamamıştır. Ülkemiz hayvancılığının temel yem maddesinin saman olduğu düşünülürse, arzulanan üretim rakamlarına neden ulaşamadığı, süt verimi yüksek sığırlarımızın neden kısa sürede elden çıkarıldığı ve bir ineğin en az 7-8 yıl sağılması gerekirken 1-2 yılda kasaba teslim edildiği anlaşılabilir.

4. 1935-2000 yılları arasında 44 milyon hektardan 12,8 milyon hektara düşen, 2001 yılında ise 14.6 milyon hektar olarak belirlenen çayır-mera alanları zamansız, düzensiz ve aşırı otlatma nedeniyle yetersiz durumdadır. Bu alanların acilen ıslaha ihtiyacı vardır. Yeni mera kanunu bu konuda umut vermekte; mera alanlarının ıslahı ve yeni mera alanlarının kurulmasına katkı sağlayıcı nitelikte görünmektedir.

5. Hayvancılığın temel yem materyali olması gereken kaliteli kaba yemlerin yetiştiriciliği ve silaj yapımı yıllardır yaygınlaştırılmamıştır. Hayvancılığı ileri ülkelerde yem bitkileri ekim alanlarının toplam ekilebilir alan içindeki payı %10 iken ülkemizde bu oran %3.2-3.5'tir.

6. Yüksek verimli hayvanların beslenmesinde tartışılmaz önemi olan karma yem, kalitesinin düşük, fiyatının yüksek olması, buna mukabil çiftçinin süt ve etten kazancının çok sınırlı olması ve besleme konusundaki eğitimsizliği nedeniyle ülkemizde istenilen düzeyde kullanılmamaktadır. Buna bağlı olarak yem fabrikaları %36 kapasite ile çalışmakta, fiyat ve kalite açısından yem sektöründe haksız rekabet yaşanmaktadır (karma yem endüstrimiz ve sorunları ile ilgili detaylı bilgi ekte sunulmuştur).

7. Karma yem üretiminde kullanılan hammadde kaynakları yetersiz, kalitesiz ve pahalıdır. Tahıl gereksinimini TMO'dan karşılamaya veya TMO'ca belirlenen fiyatlar üzerinden piyasadan karşılamaya çalışan yem sektörü, bitkisel üretime verilen destekler nedeniyle tahılları dünya borsa fiyatlarının çok üzerinde almakta ve yemi pahalıya maletmektedir. TMO aracılığıyla tahıl üretimine verilen devlet desteği, yem sektöründe yarattığı aşırı maliyet ile hayvancılık sektörüne büyük darbeler vurmuş, ülkemiz hayvan varlığını her geçen gün rasyonel beslemeden uzaklaştırmış, hayvanlarımızın temel gıdası olması gereken karma yemi lüks tüketim malzemesi haline getirmiş, ayrıca karma yem dışsatımını da imkansız hale getirmiştir.

8. Yem maliyetinden tasarruf sağlamak amacıyla dengeli ve besin madde içeriği garanti edilmiş karma yemler yerine, çiftçilerimizin protein kaynağı olarak bilinçsizce yağlı tohum küspelerini tercih ettikleri görülmektedir. Herhangi bir tescil ve beyana bağlı olmadan, TSE standartları olduğu halde çoğunlukla standart dışı üretilen yağlı tohum küspeleri (pamuk tohumu küspesi, ayçiçeği küspesi, soya küspesi, yerfıstığı küspesi, susam küspesi, kanola küspesi vb.) tahıl kırmaları ve kepeklerle karıştırılarak hayvanlara verilmekte, bilinçsizce çoğu zaman yanlış besleme uygulanmakta, sonuçta ciddi verim kayıpları görülmektedir.

9. Ülkemizde karma yem endüstrisi ile ilgili ilk yasal düzenleme 7.7.1973 tarihinde 134 sayılı yem yasasının yürürlüğe konulması, bundan 1 yıl sonra da yem yönetmeliğinin yayınlanması ile gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten günümüze yapılmaya çalışılan ekleme ve çıkarmalarla yem yönetmeliği bütünlüğünü kaybetmiş, günümüz ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmiştir.

10. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, mevcut yapısı ile karma yem sektörünü ülke genelinde denetleyecek ve düzenleyecek karma yeme özel idari altyapıya ve kalifiye elemana sahip değildir.

11. Karma yem üretiminde planlama, denetim ve eğitim çalışmalarından sorumlu olacak, bakanlığın karma yem konusundaki yetki ve sorumluluklarını paylaşacak, tüm yem fabrikalarının zorunlu üyesi olacağı "karma yem üretici birliği"nin kuruluşuna imkan sağlayacak yasal düzenlemeler yapılamamıştır. Halen bu alanda görev yapan mevcut birlik, kamu yararı dernek statüsündedir. Mevcut birliğe üyelik isteğe bağlıdır. Halen ülkemizde kurulu 517 yem fabrikasının (faal olan 428'dir) 235'i Türkiye Yem Sanayicileri Birliği (derneği)'ne üyedir. Mevcut birliğin (dernek) yaptırım, düzenleme ve denetleme yetkisi bulunmamaktadır.

Çözüme Yönelik Stratejiler ve Araçlar

1. Kaliteli kaba yem üretimi için yem bitkileri üretimi teşvik edilmeli ve kapsamı genişletilmeli, mevcut kaba yem kaynaklarının kalitesi iyileştirilmelidir.

2. Yerli üretimin yetersizliği ve kalitesizliği nedeniyle karma yem sektörü için yurtdışından ithal edilen mısır, çekirdek soya ve soya küspesinin yurtiçinde üretimi teşvik edilmeli, yem sanayimiz ithalata bağımlı olmaktan kurtarılmalıdır.

3. Karma yem sektörünün üretimini ve tüketimini artırıcı, kapasitenin rasyonel kullanımına yönelik önlemler alınmalıdır.

4. Hayvan yemi özelliğine sahip endüstri yan ürünlerinin standart üretimine ve kontrolüne yönelik yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

5. Ülkemiz hayvancılığının kalkındırılmasında özel bir önemi olan Karma Yem Sektörü, çağın gereklerine uygun şekilde yasal ve yönetsel açıdan yeniden yapılandırılarak yem hammadde ve karma yem denetimlerinde başarıyı engelleyen yasal, yönetsel ve altyapı boşlukları giderilmeli, mevcut idari yapı güçlendirilmelidir.

1.2.3. Hayvan Sağlığı Ve Salgın Hastalıklar

Sağlıklı ürünlerin sağlıklı sürülerden elde edildiği, sağlıklı sürülerin ise karlı bir hayvancılığın temel unsurlarından biri olduğu bilinen bir gerçektir. Ancak ülkemiz hayvancılığının yıllardır sağlık koruma ve hastalıklarla mücadele açısından yeterli olmadığı da görülmektedir.

Mevcut Durum ve Sorunlar

1. Yıllardır hayvancılığımızı kemiren brusella, tüberküloz, şap, IBR, BVD ve sığır vebası yanında deli dana hastalığı riski de hayvancılığımızı tehdit eder hale gelmiştir.

2. Özellikle güney-doğu ve doğu sınırlarımızdan kaçak hayvan girişi maalesef istenilen düzeyde engellenememiştir.
3. Belirli bir program dahilinde sağlık taraması ve aşı yapılamamaktadır.
4. Sağlık koruma konusunda çiftçilerimiz bilinçlendirilememiştir.
5. Hayvan hareketleri ülkemiz içinde etkin bir şekilde kontrol edilememektedir.
6. Hastalık dağıtımını amacıyla bilinçsizce ilaç kullanımı ciddi kaynak israfına yol açmaktadır.
7. Zorunlu hayvan sağlık sigorta sistemi hayata geçirilememiştir.

Çözüme Yönelik Stratejiler ve Araçlar

1. Hayvan sağlığının korunumu ve hastalıkların eradike edilmesi için çok acil seferberlik ilan edilerek bölgesel programlarla Türkiye'nin tamamı taranmalıdır.
2. Çiftçilere yönelik eğitim faaliyetleriyle sağlık koruma bilinçli yaygınlaştırılmalı, ilaç kullanımı denetlenmelidir.
3. Sınır boylarında ve ülke içinde hayvan hareketleri yetkili kişilerce sürekli, ancak gerçek manada ciddi olarak denetlenmelidir.
4. Sağlık sigortasının hayvancılık alanında da yaygınlaştırılması için gerekli teşvikler sağlanmalıdır.
5. Salgın hastalıkların önlenmesi ve tamamen kontrol altına alınabilmesi, hayvansal ürünlerin kalitesinin garanti altına alınabilmesi için mevcut yasa ve yönetmelikler uygulanmalı ve gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.

1.2.4. Örgütlenme Ve Üretim Planlaması

Ortak menfaatlerin savunulması, sorunların çözümü, plan ve programların bir düzen içinde uygulanması ancak örgütlü bir yapıyla mümkündür. Ülkemiz, toplumsal açıdan örgütlenme sürecini tam manasıyla gerçekleştirebilmiş değildir. Örgütü olmayan, dağınık bir topluluğun sesini duyurması, sorunların çözümü için gerekli güce sahip olması ve bölgesel ve ülkesel düzeyde üretim planlaması yapabilmesi mümkün değildir.

Mevcut Durum ve Sorunlar

1. Ülkemizde genellikle aile tipi küçük işletmeler şeklinde faaliyet gösteren hayvancılığımızın en büyük sorunlarından biri de örgütsüzlük ile bunun getirdiği dağınık yapı ve plansız üretimdir.
2. Koyunculuk ve keçicilik daha çok ekstansif (İlkel-kaba-yaygın; nüfusa göre ekili dikili alanların sınırlı olduğu ülkelerde uygulanmakta olup, birim alandan alınan verim çok yüksek) koşullarda yapılmakta, herhangi bir örgüte sahip bulunmamaktadır. Bu doğal kabul edilebilir; ancak entansif (Modern-Yoğun; nüfusa göre tarım alanlarının fazla olduğu ülkelerde uygulanan tarım metodudur.) veya yarıentansif koşullarda yapılan sığırcılığımız ile tamamen entansif olan kanatlı sektörünün hala istenilen düzeyde örgütlenememesi, hayvancılığımızın en büyük sorunlarından biridir.

3. Örgütlü yetiştiriciliğin sağlanmasına yönelik 28.02.1995 tarih ve 4084 sayılı yasanın değişik Ek-1 maddesine göre oluşturulan yetiştirici birlikleri yönetmeliğinde teşkilatlanma açısından yanlışlıklar vardır. Bu yönetmelik etkili bir teşkilatlanmayı önlemektedir. İl bazlı öngörülen örgütlenme sistemi, kapsam alanının genişliği ve ortak paydaların yetersizliği veya ortak menfaatlerin farklılığı nedeniyle ülkemizde istenilen faydayı sağlayamamıştır. İlgili yasa ve yönetmeliğin varlığına rağmen, birkaç il dışında yetiştirici birlikleri halen kurulamamış veya kurulsun bile hiçbir aktivite sergileyememiştir.

4. Örgütlenme noktasındaki en büyük eksikliklerden biri de ülke hayvancılığımıza ait örgütlenme çalışmalarındaki yapısal eksikliklerdir. Ülkemiz hayvancılığı için sadece sığır yetiştirici birlikleri düşünülmüş; koyun ve keçi yetiştirici birlikleri ile kanatlı hayvan (damızlık) yetiştirici birlikleri düşünülmemiştir. Üretici birlikleri oluşturulurken ise yem bitkisi, karma yem, kırmızı et, piliç eti ve yumurta üreticilerine ait birliklerin önemi dikkatten kaçmıştır.

5. Örgütsüzlük nedeniyle çiftçiler mağdur, araçlar ise zengin edilmektedir, çünkü ürünün fiyatını üretici değil araçlar belirlemektedir.

6. Devlet makro düzeyde üretim planlaması yapacak güce ve yaptırımlara sahip değildir.

7. Kalkınma planlarında öngörülen hedefler gerçekçi değil, bu hedeflere ulaşmak için alınan önlemler ve teşvikler yeterli değildir (Ülkemizdeki hayvan varlığı dahi bilinmemektedir).

8. Üretim planlaması için üretici veya yetiştirici birliklerini harekete geçirecek ve yetkilendirecek yasal düzenlemeler yoktur.

9. Kısaca, ülkemizin hayvancılığın örgütlenmesi ve üretim planlamasına yönelik hayvancılık politikası yoktur.

Çözüme Yönelik Stratejiler ve Araçlar

1. Hayvancılık sektörümüz için sivil toplum örgütlerinin gerekliliği kabul edilmelidir. Hayvancılık ve yem sektörleriyle ilgili yetiştirici ve üreticilerin devlete bağımlılıklarını azaltılarak kendi ayakları üzerinde durmaları ve kendi haklarını savunabilecek yapıya kavuşturulmaları sağlanmalıdır. Hayvancılık sektörünün geleceği ve refahı açısından öncelik taşıyan bu yapı, demokratik toplumların temelini teşkil eden sivil toplum örgütleri gerçeğini de ortaya koyabilmelidir.

2. Planlı ve programlı damızlık yetiştiriciliği, eğitimi ve koordinasyonunda görev alacak birliklerinin oluşturulması için gerekli çalışmalar acilen başlatılmalı, damızlık hayvan yetiştiriciliği oluşturulacak bu birlikler vasıtasıyla yeniden yapılandırılmalıdır.

3. Planlı ve programlı hayvansal gıda ve yem üretimi, denetimi ve koordinasyonda görev alacak üretici birliklerinin oluşturulması için gerekli çalışmalar en kısa sürede başlatılmalı, hayvansal gıda ve yem üretim sektörleri oluşturulacak bu birlikler vasıtasıyla yeniden yapılandırılmalıdır. Özellikle, bu kapsamda kurulması önerilen yem bitkileri, mısır ve soya üretici birlikleri ülke içinde ekim planlaması, bölgeye ve iklime uygun tohumluk seçimi,

yetiştiriciliği, hasadı, depolama-saklama ve nakliye konularında teknik yardım, eğitim ve yayım faaliyetleri ile ülkemizin bitkisel ve hayvansal üretimine destek verebilecektir

1.2.5. Eğitim Ve Teknik Eleman Desteği

Modern hayvancılık ekonomik bir faaliyettir. Her ekonomiki faaliyette olduğu gibi hayvancılıkta da başarı için eğitim ve teknik eleman desteği şarttır. Damızlık değeri yüksek hayvanlardan arzu edilen verimin alınabilmesi için mutlaka yetiştiricinin bakım, besleme ve sağlık koruma konularında eğitilmesi, gereksinim duyduğu teknik desteğin sağlanması gerekir.

1.2.6. İşletme Büyüklüğü Ve Altyapı

Ülkemizde hayvancılığın gelişmemesi ve hayvan yetiştiricilerinin kazançlarının yetersizliğindeki en büyük etkenlerden biri de işletme büyüklüğü ve alt yapı yetersizliği ve bunun getirdiği sorunlardır.

Mevcut Durum ve Sorunlar

1. Sığırcılık işletmelerinin %72'sinde 1-4 baş hayvan bulunmaktadır.
2. Az sayıda hayvanın barındırıldığı binlerce işletme olarak ortaya çıkan bu yapı, karlı ve örgütlü bir hayvancılığı engellemekte, ülke hayvancılığının gelişimine sürekli darbe vurmaktadır.
3. Küçük işletmelerle ülke hayvancılığının gelişimi mümkün değildir. Çok sayıdaki bu küçük işletmeler, eğitim ve teknik eleman desteğinden yoksundurlar.
4. Çok küçük kapasite nedeniyle işletmelerin çoğu uygun fiziki altyapıya sahip değildir.
5. Genellikle bu işletmelerde hayvanlar sağlıksız koşullarda ve uygun olmayan ortamlarda barındırılmaktadırlar. Şehir kenarlarında yer alan bu tip işletmeler çevre sorunlarına da yol açmaktadırlar.
6. Pek çok işletmede hayvancılık, salt ahırdan oluşan bir tesis olarak algılanmakta, pek çoğunda yem deposu, silo, gübrelik gibi olanaklar bulunmamaktadır.
7. Ülke genelinde modern hayvancılığa ve bölge koşullarına uygun fiziki altyapının belirlenmesinde bilimsel kriterler dikkate alınmamaktadır.

Çözüme Yönelik Stratejiler ve Araçlar

1. Her isteyene damızlık hayvan verilmesi sonucu oluşan çok sayıda küçük işletme yapısının daha ileri boyutlara ulaşması önlenmeli, yeni kurulacak işletmelerde sürü büyüklüğü sayıca artırılmalıdır.
2. Bölgesel bazda bir işletmede bulunması gereken fiziki alt yapı ve işletme tipi tespit edilmelidir.

1.2.7. Pazarlama Ve Finans

Ülkemizdeki hayvancılık işletmelerinin aile tipi olması ve birim işletmedeki sürü büyüklüğünün çok küçük olması ve örgütsüzlük, ürün pazarlamada ve ürünün hakkettiği

değeri bulmasında büyük sıkıntılar yaratmakta, yüksek faizli krediler nedeniyle de gerekli yatırımlar yapılamamaktadır.

Mevcut Durum ve Sorunlar

1. Ürünün fiyatını üretici değil aracılar belirlemektedir.
2. Yemin kalitesizliği ve fiyatının yüksekliği nedeniyle yetersiz beslenen hayvanlardan elde edilen miktarı düşük fakat maliyeti yüksek ürün, çiftçinin kar etmesini ve ülke hayvancılığın gelişmesini engellemektedir.
3. Ürettiği üründen para kazanmayan çiftçi, üretimini artırmak gibi bir düşünce içinde olmamakta, daha çok küçülme üzerine hesap yapmaktadır.
4. Çok sayıdaki küçük üreticiler örgütsüzlük nedeniyle ürünlerinin satış fiyatını belirleyememekte, ancak az sayıdaki aracılar kendi aralarında anlaşarak hayvansal ürünlerin alış fiyatını belirleyebilmekte, serbest pazar ekonomisi adı altında küçük üreticilerin sırtından büyük paralar kazanmaktadır.
5. Ayrıca, anlaşma gereği zorunlu olarak ithal ettiğimiz hayvansal ürünler, pazarın daralması nedeniyle hayvancılıkla uğraşan çiftçilerimizin zaman zaman zararına yol açmaktadır.

Çözüme Yönelik Stratejiler ve Araçlar

1. Mevcut ekonomik sistem içinde hayvansal ürünlerin pazarlanmasında devlete düşen doğrudan bir görev yoktur. Devletin alıcı olarak pazara müdahale etmesi mevcut ekonomik sistem içinde düşünülemez; ancak denetime yönelik yasal düzenlemeler, örgütlenmenin teşviki ve kolaylaştırılması ile üretim kayıpları ve pazarlama sorunu, bir nebze de olsa çözüme doğru götürülebilir.
2. Ülkede hayvansal gıda üretimini ve tüketimini artıracak yönde tüketiciye yönelik teşvik ve destek programları da uygulanmalıdır.
3. Çiftçilerimizin yaptığı işten hakkettiği parayı kazanabilmesi, kaliteli hayvana, kaliteli yem kaynağına, teknik desteğe, örgütlü bir yapıya, uygun pazarlama ağına sahip olabilmesi için gereken nakdi ve ayni destek sağlanmalıdır.
4. Ülkede hayvansal gıda üretimini çeşitlendirecek yönde üreticiye yönelik organik hayvancılığın yaygınlaştırılması teşvik ve destek kapsamına alınmalıdır.
5. Ayrıca, hayvansal ürün ithalatı mevcut anlaşmalar gereği tamamen durdurulamazsa da bir takım önlemlerle üreticilerimize iç piyasada pasif destek sağlanmalıdır. İthalatın zorlaştırılması ve belirli bir zaman aralığına yaymak gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM KONYA'DA HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

2.1. Konya'da Hayvancılık Sektörü

Türkiye'nin tarım ve hayvancılık sektöründe gerek sahip olduğu tarım alanları, gerekse barındırdığı hayvan sayısı ile Konya önemli bir yere sahiptir. Konya 38.257 km²' lik yüz ölçümü ile Türkiye'nin en büyük ilidir. Bu büyük yüz ölçümünün yanında Konya 2 milyon altı yüz altmış bin hektar alanlık tarım arazisine sahiptir. Ülkemizde toplam tarımsal üretim içinde 1.3 katrilyonluk üretimle %5'lik bir paya sahiptir. Bu nedenle ilimiz Türkiye'nin buğday deposu olma özelliğinin yanında hayvancılık sektöründe de oldukça önemli bir noktadadır. Son veriler itibariyle Konya'da 390 bin adet büyükbaş, 1 milyon 800 bin adet küçükbaş hayvan, 11 milyon adet kümes hayvanı bulunmaktadır. İlimizde bulunan büyük baş hayvanların 80 bini yerli ırk, 110 bini kültür ırkı, 198 bini melezdir.

Tablo 12. Konya İli Et Üretim Oranları (kg)

Yıllar	2004	2005	2006	2007(4 Ay)
Küçükbaş	3.240.130	3.805.959	9.729.500	515.266
Büyükbaş	30.407.700	28.872.118	27.837.083	3.860.958

Kaynak: Konya Valiliği İl Tarım Müdürlüğü

Konya'da yıllar itibariyle kesilen hayvan sayılarına bakacak olursak 2005 yılında büyük bir düşüş yaşanmakla beraber 2006 yılında düşen bu sayının tekrar yükseldiğini görmekteyiz.

Tablo 13. Konya İlinde Mezbahalara Sevk Edilen (Kesilen) Hayvan Sayısı

Yıllar	Büyükbaş	Küçükbaş
2002	113.814	199.466
2003	135.869	214.175
2004	126.749	223.793
2005	97.320	190.739
2006	156.542	294.599
2007 (4 Ay)	7.310	11.286

Kaynak: Konya Valiliği İl Tarım Müdürlüğü

Tablo 14. Konya ili Hayvan Sayısı ve üretilen toplam Süt miktarı

Hayvan Çeşidi	Toplam Hayvan Sayısı	Sağılan Hayvan Sayısı	Süt (Ton)
Sığır	406.492	144.068	478.569
Manda	130	69	88
Koyun	1.201.912	588.384	45.151
Keçi	91.824	26.791	2.571

Kaynak: Konya Valiliği İl Tarım Müdürlüğü

Türkiye İstatistik Kurumu 2008 yılı verilerine göre; ilimizde toplam 1 milyon 293 bin 736 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Küçükbaş hayvanların bir milyon 201 bin 912 adeti koyun, 91 bin 824 adeti keçiden oluşmaktadır. İlimizde 337 bin 662 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bunlardan 406 bin 492 adeti sığır, 130 adeti mandadan oluşmaktadır. 2008 yılında toplam 10 milyon 886 bin 904 adet tavuk sayısına sahip olan Konya toplam 1 milyar 891 milyon 121 bin yumurta üretmiştir. 342 köyde yapılan arıcılık faaliyetlerinde ise 69 Bin 1446 adet toplam kovan ile 874 ton bal üretimi gerçekleştirilmiştir.

1991-2007 yıllarını kapsayan dönemde ilimizde Merinos ırkı koyun sayısında %11'lik artış olurken, Yerli koyunda %41, Kıl keçide %52 ve Tiftik keçisinde %97'lik azalış meydana gelmiştir.

Bu azalmaya karşılık hayvan başına elde edilen verimlerde kayda değer bir artış olmamıştır. Koyunculuk, meraya dayalı bir hayvancılık faaliyeti olup, mevcut mera alanlarının azalması nedeniyle sürülerimizin kaba yem ihtiyacı karşılanamamaktadır.

İlimizde kaba yem açığı 1,559,000 ton olup ihtiyacın ancak %19,64'ü karşılanmaktadır.

Tarım ve hayvancılık sektöründe ülke genelinde yaşanan bir takım problemleri ilimiz de yaşamaktadır. Fakat son yıllarda yaşanan gelişmelerle ilimizde büyükbaş hayvan ıslah çalışmalarında önemli gelişmeler olmuştur. Ancak yapılan bu çalışmaları yeterli bulmak kesinlikle mümkün değildir.

Bu noktada, gerek ilimizde gerekse ülke genelinde bu sektörde yaşanan problemlerin çözümü için, bütün tarımsal işletmelerimizde kurumsallaşma ve ihtisaslaşma yaygınlaştırılmalı, verimlilik ve kaliteli üretim artırılarak ithalata olan kısmi bağımlılık ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca hayvancılığımızın AB ülkeleri ile rekabet edilebilir bir düzeye getirilmesi için, üreticilerin ekonomik ve mesleki çıkarlarını koruyabilecekleri başta kooperatifler ve üretici birlikleri gibi örgütler olmak üzere yem bitkileri üretiminden pazarlama organizasyonuna kadar tüm tarım alanlarını içine alan ulusal bir programın acil olarak uygulamaya konulması zorunlu görülmektedir.

Türkiye'de iller bazında hayvansal ürün ihracatına baktığımız zaman, Ocak-Kasım döneminde en fazla ihracat yapılan il, 157 milyon dolar ile İstanbul olmuştur. İstanbul'un ardından sırasıyla İzmir (110,9 milyon dolar) ve Muğla (96,9 milyon dolar) gelmektedir.

Tablo 15. İller Bazında Hayvansal Ürünler İhracatı (Ocak-Kasım dönemi)

Sıra	İl	İhracat Miktarı (\$)
1	İstanbul	157.301.092
2	İzmir	110.905.703
3	Muğla	96.975.208
4	Balıkesir	55.782.420
5	Manisa	31.688.812
6	Mersin	29.950.462
7	Bursa	25.734.669
8	Adana	25.060.305

9	Bolu	19.959.509
10	Konya	19.816.952
	Toplam	741.258.758

Kaynak: TİM

2.2. Konya Hayvancılığının Sorunları Ve Çözüm Önerileri

Sınırlarda kontrollerin yetersiz olması, sığırlarda kayıt için küpe sistemi varken küçükbaşlarda beyanın esas alınması, pazarlarda gerekli tedbirlerin alınmaması, mezbahalarda gerekli kontrollerin yapılmaması; bunların dışında üreticilerin üretim maliyetlerinin çok yüksek olması, hayvan fiyatların da sınır ülkelerine göre yüksek olması neticesinde ülkemizde olduğu gibi ilimizde de kaçak hayvan girişleri oldukça yoğun yaşanmaktadır.

Ülkemiz kasaplık hayvan kesimlerinin büyük bir kesimi halen küçük ve iptidai mezbahalarda gerçekleştirilmekte, et ve et ürünleri çoğunlukla hijyenik ve teknolojik açıdan uygun olmayan şartlarda üretilmeye çalışılmaktadır.

Kasaplık hayvanların nakil şartları arzu edilen düzeyde değildir. Kesim öncesi kötü muameleler nedeniyle hayvanlar strese girmekte ve et kalitesi olumsuz etkilenmektedir. Küçük işletmelerde soğutma üniteleri bulunmadığından karkaslar olgunlaştırılmamakta, iç organların muhafazası sorun olmaktadır.

Kasaplar ayrıca yetişmiş eleman sıkıntısı çekmektedir. İşyerlerine alınan çıraklar işi öğrendikten sonra büyük marketleri tercih etmektedirler. Kasaplar ise yine elemansız kalmakta veya yeni bir eleman olarak yeniden işi öğretme sürecine girmektedirler.

Hayvancılık ve kırmızı et sektöründe ülkemizde var olan sorunların hemen hemen hepsi Konya ilimiz için de geçerlidir.

2.2.1. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği

İşletmelerimizde kaba ve kesif yem zamanında ve yeteri kadar üretilip depolanmadığı için, aşırı olatmaya neden olmakta ve sonuçta meralarımız verimsizleşmektedir.

Bölge koyunculunun en önemli sorunlarından birisi de, ehil çoban bulunamamasıdır.

Köyden kente göçe paralel olarak, genç nüfus gittikçe azalmakta, köyde kalanlar ise koyunculu zor ve zahmetli görerek bu işe heves etmemektedirler.

Meralarımızın ortak kullanımı sonunda, paraziter ve salgın koyun hastalıklarının kontrolü güçleşmekte, sonuçta hayvan ve verim kaybı artmaktadır.

Yetiştiricilerimiz, uygun olmayan barınak, yetersiz bakım ve besleme şartlarında koyunculuk yapmaya çalışmakta ve sonuçta verimli ve karlı bir faaliyet yürütememektedir.

Yetiştiricilerimizin elinde bulunan koyun ırkları düşük verimlidir. Elimizdeki, yerli ırkların ıslah edilerek verimlerinin artırılması üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

Et ve süt veya süt tozu ithalatı da koyunculüğümüze olumsuz olarak etkilemiştir. Et ithalatı ile ülkemize kaçak hayvan girişi mutlaka önlenmelidir.

Yapağı fiyatlarının da son yıllarda oldukça düşmesi, yapağı yönlü koyun yetiştiriciliğini cazip olmaktan çıkarmıştır.

Erken kuzu kesimi de ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İleride damızlık olarak kullanılacak koç ve koyunların henüz verim potansiyellerine ilişkin hiçbir veri toplayamadan erken yaşta kesilmelerinin önünde geçilmelidir.

Cözüm önerileri:

Birlik üyelerine ödenmekte olan küpeleme desteğinin devam ettirilmesi

Birlik üyesi yetiştiricilere, koyun eti ve sütü için kg başına yapılabilecek desteklere kaynak tahsis edilmesi

Erken kuzu kesimini önlemek amacıyla; koyun etine yapılacak desteklemenin belirli bir ağırlığının üzerindeki karkasa ödenmesi

Yem bitkisi teşviklerinin birlik üyesi hayvan sahiplerine hayvan sayısı dikkate alınarak yapılması

Düşük faizli kredi kullanılması, sağım ünitesi ve süt soğutma tankı alımlarında %50 karşılıksız devlet desteği sağlanması

Sertifikalı çoban yetiştirilerek sürülerin bu kişilere emanet edilmesi

Birlik üyelerinin koyun ağıl gübrelerini iyi fiyattan değerlendirilmelerine imkan sağlanması

Keçi-orman sorununun çözümü için mevcut keçi popülasyonunun ıslah edilerek azaltılması, yani verimlerini arttırarak sayılarının azaltılması

Nadas alanlarında yem bitkisi yetiştiriciliğine yönelerek hem toprak zenginleşirmenin hem de hayvanlara besleme değeri yüksek baklagil yem bitkileri ve kaba yemin sağlanması

Üretilen yapağının bulunduğu yerde işlenmiş ürünlere dönüştürülmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi, alternatif ürün geliştirme üzerinde durulmasıdır.

2.2.2. Süt inekçiliği ve kırmızı et besiciliği

Ülkemiz sayısal bakımdan dünyada ilk 10 sırada yer almakta iken son 20 yılda hem hayvan sayısı bakımından hem de hayvansal üretim bakımından çok alt sıralara düşmüştür.

Türkiye’de yalnızca hayvancılıkta uğraşan işletmelerin toplam işletme içindeki payı 1970 yılında %9,4 iken, 2001 yılında ise %2,36 olması ülkemizin içinde bulunduğu durumu açıkça ifade etmektedir.

Türkiye’de bulunan toplam sığırın %3,2’si Konya ilinde bulunmaktadır. Türkiye’de üretilen sütün yaklaşık %10’u, kırmızı etin yaklaşık %5’i Konya ilinden sağlanmaktadır.

İşletme yapıları; İldeki süt inekçiliği işletmelerinin yaklaşık %95’i küçük ölçekli (yani 10 hayvandan daha az) işletmedir. İlimizde 100 baş ve üzeri süt ineği olan işletme sayısı sade 32 adettir. Yüne aynı şekilde faal durumda bulunan sığır besi işletmelerinin %87’si 10 başın altında hayvana sahiptir. İşletmelerin sermaye yetersizliği, kredilerin kullanım engelleri gibi finansal sorunlar yanında kişilerin eğitim ve beceri eksikliği de bu sorunda önemli rol oynamaktadır. Uygun şartlarda işletme kredileri sağlanması ve kredi vermenin kolaylaştırılması yönünde girişimlerde bulunulmalıdır.

Süt toplama ve süt fiyatları: sütün büyük miktarı süt toplayıcıları tarafından toplanarak il merkezindeki 54 süt fabrikası veya mandıraya nakledilmektedir. Sütün çok farklı noktadan

toplanması, işleneceği tesise gelene kadar geçen süre ve bu süreçte sütün bozulmasını engellemek adına oldukça zararlı nötrleyicilerin süte ilave edilmesi, sütün kalitesini ve insan sağlığını olumsuz etkileyen önemli faktörlerdir. İneklerin ve bunların ürünlerinin çoğunun hala kayıt altına alınmamış olması, hayvanlarda gerekli aşılama ve koruyucu önlemlerin yeterince alınmaması, ineklerin sağlık durumlarının yeterince alınmaması, ineklerin sağlık durumlarının yeterince bilinmemesi, kullanılan ilaçlar, sağımıcılar ile hayvanın bakım ve beslenmesinden sorumlu personelin yaptıkları iş konusunda eğitimsiz olması, sütün kalite kontrollerinin (bakteri ve somatik hücre sayısı, süt yağı ve proteini, soğutulup soğutulmadığı vb) yapılmaması ilave olarak süte alan ve işleyen işletmelerin kaliteli ve kalitesiz süte ayırmaksızın tek fiyat uygulaması, daha fazla süt alabilmek için avans dağıtılması vb uygulamalar kaliteli süt üretimini teşvik etmek yerine üreticilerde üretelim de nasıl süt olursa olsun mantığını oluşturmaktadır. Ayrıca ülkemize süt tozu girişinin denetlenmemesi, süt fiyatlarının serbest piyasa şartlarına bırakılması da süt inekçiliğinin önündeki önemli sorunlardandır.

Bu sorunlarla üretici her geçen gün zarar etmekte, damızlık hayvanını kesime sevk etmektedir.

Hayvancılık destekleri ve teşvikleri ile sütün fiyatı kısa süreli de olsa arttırılarak hala kesilmeye devam eden damızlık hayvan kesimleri azaltılmalıdır.

Süte taban fiyat belirleyecek, süt fiyatlarına gerektiğinde müdahale edebilecek bir yapının oluşturulması yanında süt toplama merkezinin kurulması konuları üzerinde durulmalıdır.

Mezbahane yetersizliği: Konya ilinde günlük olarak ortalama 1.180 baş hayvan kesilmektedir. Şu anda sadece bir mezbaha hizmet vermektedir. Bu mezbahanın günlük büyükbaş kapasitesinin 500 olmasından dolayı ilimizde yeni, modern, AB normlarına uygun ve yüksek kapasiteli bir mezbahaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Verimin arttırılması ve ıslah tedbirleri: AB ülkelerinde sığır karkas verimi 278,2 kg olup Türkiye’de ise sığır karkas verimi 180 kg seviyesindedir. Türkiye’de ineklerde süt verimi ortalama yıllık 1,7 ton iken gelişmiş ülkelerde bu miktar 6 ton civarındadır. Hayvan ithali gibi geçici çözümler yerine üretici, sanayici ve üniversitenin işbirliğiyle genetik ve ileri biyoteknolojik üreme teknikleri (embriyo nakli, invitro fertilizasyon vb) alanlarına ağırlık verilmesi ve kalıcı önlemler alınması zorunlu hale gelmiştir.

Tüketim: gelişmiş ülkelerde kişi başına günlük 219 gram et, 950 gram süt tüketilirken, Türkiye’de 35,6 gram et, 465 gram süt tüketilmektedir. Toplum olarak hayvansal ürünler yönünden yetersiz beslenmediğimiz açıkça görülmektedir. Hayvansal ürünlerin tüketilmesinin öneminin yeterince anlaşılabilmesi ya da anlatılamaması, eğitim, tanıtım, reklam ve kampanya vb. etkinliklerin yetersizlikleri, kişilerin beslenme ve tüketim alışkanlıklarının değişmesine kırmızı et, süt ve ürünlerinden hızla uzaklaşmasına yol açmıştır. Bu konuda işbirliği yapılarak konu üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.

İşletme girdi maliyetleri: hayvansal üretimde toplam işletme giderleri arasında yem giderleri yaklaşık %70 civarında olduğu için işletmelerin kar edebilmesi, yem maliyetlerinin

aşağıya çekilmesi ve süt-yem oranının karlılığı sağlayacak düzeyde olması gerekmektedir. Süt inekçiliğinde bir işletme ayakta durabilmek için 1 kg süt ile en az 1,5 kg yem alabilmelidir.

Hayvan ve hayvansal ürünlerin hareketlerinin denetimsizliği: sınır komşularımızdan ülkemize kaçak olarak veya başka bir ürün şeklinde et, canlı hayvan ve süt tozu girişinin hala devam etmesi, iller arasında hayvan hareketlerinin kontrolsüzlüğü, canlı hayvan ve hayvansal ürünlerde fiyat istikrarsızlığı, hayvan hastalıklarının yayılması, hayvancılığımızı olumsuz etkilemektedir.

Hayvansal üretimde örgütlenme: ilimizde süt inekçiliği ve et üreticilerine yönelik çeşitli birlikler, kooperatifler veya dernekler bulunmaktadır. Ortak politikalar üretecek, güç birliği ve tek seslilik oluşturacak bir üst kurul oluşturulması gerekir.

Hayvan hastalıkları ile mücadele: karlı bir hayvancılık için başta koruma tedbirleri alınmak şartıyla sağlık hizmetleri büyük önem taşımaktadır.

Üniversite-sanayi-üretici işbirliğinin yetersizliği: sektörün gelişebilmesi için de üreticiler, sanayi işletmeleri ve üniversitelerin işbirliği ile yürütülecek Ar-Ge ve bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır.

2.2.3. Yumurta Üretimi

Türkiye’de yumurta üretiminin yaklaşık %15-20’si Konya’dan sağlanmaktadır. Türkiye’de 2009 yılı itibariyle mevcut 55 milyon adet yumurta tavuğunun, 9 milyonu Konyada bulunmaktadır. Buna göre; %16’lık bir oranla en çok yumurta üreten il konumundayız. Bu yılda Irak’a ilk defa yumurta ihracatı Konya’dan yapılmıştır. Konya ihracat konusunda da Türkiye genelinde en çok ihracat yapan il olma özelliğini korumaktadır.

İlk defa Konya’da olmak üzere 2006 yılında Konya Yumurta Üreticileri Birliği kurulmuş, zamanla Türkiye düzeyinde 16 birliğe ulaşmıştır. Bu birliklerin de katılımıyla Yumurta Üreticileri Merkez Birliği (Yum-Bir) kurulmuştur.

5200 sayılı Tarımsal Üreticiler Birlikleri Kanununa göre üreticiler gönüllülük esasına göre birliklere üye olmaktadır. Amaçları arasında planlı üretimin yapılması hedeflenmektedir. Bu iki madde kendi içinde birbiriyle çelişmektedir. Planlı bir üretim yapılacaksa tüm üreticiler Birlik üyesi olmalıdır. Bakanlık bünyesinde bu sorun yönetmeliklerle çözülebilir.

Yumurta üreticilerin örgütlenmesini desteklemek amacıyla birlik üyesi olanlara daha düşük faizli kredi kullandırılması için gerekli düzenlemenin yapılması iyi bir örnek olabilir.

Yumurta tanıtımı; kapsamlı ve uzun süreli olarak, metotlu bir çalışmayla yapılmalıdır. Yumurtanın dış pazarlarda satış imkanları oldukça sınırlıdır. Bu konuda DTM aracılığıyla, yurt dışındaki Ticaret Müşavirliklerimiz, İGEME ve TİKA gibi kuruluşların da çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yem bitkilerinde; buğday, mısır yerli kaynaklardan sağlanabilir. Soya ve ayçiçeği ekimine verilen teşvikin daha etkin hale getirilip, bölgemizde de ekiminin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

Yumurta ihracatı yapan firmalara, dahilde işleme belgesi kapsamında TMO stoklarından buğday ve mısırın dünya fiyatlarından temini yapılarak, ihracatçı üreticilerin dünya fiyatları ile rekabet edebilmeleri sağlanmalıdır.

Kırsal Kalkınma ve Yatırım Teşvik Programlarına, Konya'da yapılacak yatırımlar arasına tavuk kesim hanesi, gübre işleme tesisleri, yumurta tasnif, soğuk hava deposu yatırımları ve ekipmanları, soğuk zincir için klimalı araçların alımının dahi edilmesi gereklidir.

Yumurta üretim işletmelerinde çalıştırılmak üzere eğitilmiş personel tedariki için Meslek Liseleri, Meslek Yüksekokullarında ara eleman yetiştirilmesi gerekmektedir.

Gübre Sorunu: diğer şehirlerde olduğu gibi Konya'da da tavukçuluk işletmeleri yerleşim birimleri çevresinde yoğunlaşmıştır. Bu durum en önemli çevre kirleticileri arasında yer alan kafes tavuğu gübresi sorunuyla karşılaşılmasına neden olmuştur. Bu sorunun çözümü için bir merkez oluşturulması ve ortak bir tesis kurulması, işlenmiş gübrenin değerlendirilmesi ve pazarlanmasında da kolaylık sağlayacaktır.

Kesimhane Sorunu: Konya içinde bir tavuk kesimhanesi bulunmamaktadır. En yakın kesim hane Akşehir'de TKV'ye ait küçük bir tesistir. Dolayısıyla, elden çıkma tavuklar kesilmek için şehirlerarası nakledilmektedir. Bu durum başta sağlık açısından sakıncalar oluşturmaktadır. Kesim hane tesisi kurulmalı, kurulacak tesisin yaşayabilmesi için ileri ve birçok pazara hitap edecek ürün üretecek özelliklerde olması gerekmektedir.

Yumurta Kıрма Fabrikasının Kurulması: gelişmiş ülkelerde yumurta kırma fabrikaları bir sigorta olarak işletilmektedir. Talep fazlası ürün söz konusu olduğunda, piyasayı takip eden yetiştiriciler birliği veya yumurta pazarlama boardları hemen devreye girerek fazla ürünü yumurta kırma fabrikalarına sevk etmekte ve bunlar pastörize sıvı yumurta, yumurta tozu yumurta sucuğu gibi ürünler olmakta, üreticilerin zararı ve sektörel genişleme önlenmektedir.

Yeni bilgilerin Sahaya Aktarımı: üreticiler birlik aracılığıyla, araştırma ve eğitim kurumlarıyla işbirliği yaparak yeni gelişmeleri uygulamaya aktarmaları gerekmektedir. Çünkü teknik bakımdan ileri işletmeler her zaman üretim maliyeti ve kalite bakımından avantajlı olmaktadır.

İşletme Entegrasyonlarının Tamamlanması: düşük maliyetli kaliteli ürün ancak entegre büyük işletmelerde üretilip sürdürülebilir. Mevcut işletmelerin entegrasyonlarının tamamlanmasına destek olunmalıdır.

Rastgele Örnekleme Test (RÖT) İstasyonu Kurulması: RÖT uygulaması gerek ülkeye ve gerekse bölgeye giren yumurtacı ebeveyn işletmelerinden, kuluçkalık yumurtadan başlayarak üretim periyodu sonuna kadar tüm verim özelliklerinin belirlenerek ortaya konduğu bir test çalışmasıdır. Bu uygulama halen yürütülmekte olan tarla bitkileri alanında yapılan çeşit deneme çalışmalarına benzerdir. Konya'da bir yumurtacı RÖT İstasyonu'nun kurulması kendi ve hedef pazarlarımızda yararlı olacaktır.

Kalıntı Sorunu: Üreticilerin kurallara uygun üretim yapması; hastalıkların tedavisinde sadece izinli ve ruhsatlı ilaçları kullanması, ilaç kullanımlarını veteriner reçetesine göre gerçekleştirmeleri, ilaç uygulamalarının kayıt altına alınması, içeriğini bilmedikleri yem katkı maddelerini kullanmamaları, daima güvenli firmalarla çalışmaları, gıda güvenliği ve kendi kendilerini denetlemeleri bakımından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Dokuzuncu Kalkınma Planı, Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu, DPT
- Türkiye İhracatçılar Meclisi, TİM
- İGEME- Kırmızı Et Ürünleri ve Süt Ürünleri Raporları
- Konya İli Tarım Master Planı
- Konya Ticaret Borsası Dergisi, Ekim Sayısı
- PANKOBİRLİK, Hayvancılık Raporu